

የይርጋለም ከተማ የገቢ እና ፋይናንስ አስተዳደር ምርጥ ተሞክሮ

ጥቅምት/ 2016 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ማውጫ

ክፍል አንድ፡ ጠቅላላ	3
1.1. መግቢያ	3
1.2. የይርጋለም ከተማ ነባራዊ ሁኔታ	4
1.3. ተሞክሮውን የመቀመር ዓላማዎች	8
1.4. ተሞክሮውን የመቀመር አስፈላጊነት	9
1.5. መነሻ ሁኔታዎች (ቀደም ሲል የነበሩ ችግሮች).....	9
1.6. ተሞክሮ ሊወሰድባቸው የተቀመረጡ የትኩረት መስኮች	14
1.7. ተሞክሮውን ለመቀመር የተሄደበት አግባብ.....	14
ምዕራፍ ሁለት፡ በዘርፉ የሚታዩ ችግሮችን ለመፍታት የተከናወኑ ተግባራት	16
ምዕራፍ አራት፡- ትምህርት ሊወሰድባቸው የሚገቡ ጉዳዮች፣ ያጋጠሙ ችግሮችና የተፈቱበት ስልት	36
4.1. ትምህርት ሊወሰድባቸው የሚገቡ ጉዳዮች	36
4.2. በትግበራ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች	38
4.3. ያጋጠሙ ችግሮች የተፈቱበት አግባብ	39
ማጠቃለያ	41
ማጣቀሻዎች	42

ክፍል አንድ፡- ጠቅላላ

1.1. መግቢያ

የይርጋለም ከተማ ለረጅም አመታት በተለያዩ ችግሮች መንስኤነት፤ የህዝቡን የልማት ጥያቄ መመለስ ባለመቻል እንደዚሁም ስር በሰደደ የመልካም አስተዳደር ችግር የተነሳ ወደ እድገት ጎዳና ሳትገባ መቆየቷ የቅርብ ጊዜ ትውስታ ነው፡፡ ይሁን እንጂ ይህንን ታሪክ ለመቀየር መንግስት ያወጣቸውን ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች መሠረት በማድረግ አመራሩና ህብረተሰቡ በቅንጅት ባካሄደው ጥረት ከተማዋ ለውጥ ማሳየት ጀምራለች፡፡ አመራሩ ከህብረተሰቡ ጋር በመሆን በመልካም ተሞክሮነት የሚቆጠሩ የገቢ እና የፋይናንስ አስተዳደር ስራዎችን ተግባራዊ በማድረግ በከተማዋ የልማት ስራዎችን ማከናወን ተችሏል፡፡

በከተሞች የአስተዳደር አካላትን፤ ሌሎች ባለድርሻዎችንና ተባባሪ አካላትን አደራጅቶና አቀናጅቶ በመምራት፤ አሳታፊ የማዘጋጃቤታዊ ገቢ እቅድ በማዘጋጀትና ህዝባዊ መሠረት ያላቸውን ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጥያቄዎችን በመመለስ ረገድ ባለፉት ጊዜያት አበረታች ስራዎች ተሰርተዋል፡፡ ለዚህም በማሳያነት የይርጋለም ከተማ አስተዳደር የማዘጋጃቤታዊ ገቢን አሰባሰብ ስርዓቱን በማዘመን እና አሟጦ በመሰብሰብ በከተማው ለረዥም ጊዜ ስር ሰዶ የቆየውን የመሰረተ ልማት ዝርጋታ፤ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግሮችን የህብረተሰቡን ተሳታፊነትና ተጠቃሚነት ባማከለ መልኩ በመፈጸም ረገድ አመርቂ ስራዎች እያከናወነ ይገኛል፡፡

የኢትዮጵያ ከተሞች የትብብር መድረክ ከክርላንድ ማዘጋጃቤቶች ማህበር (VNG) ጋር በመተባበር የትብብር መድረኩን ተቋማዊ አቅም ለማጠናከር፤ አባል ከተማ አመራሮችንና ባለሙያዎችን በስልጠና፤ በልምድ ልውውጥ መድረኮች አቅማቸውን ለመገንባት እንዲሁም በናሙናነት በተመረጡ ሁለት ከተሞች ማለትም ይርጋለም እና ቡልቡላ ከተሞች የፕብሊክ ፋይናንስ ማኔጅመንት (public finance management) ስርዓታቸውን ለማሻሻል ተግባራዊ የሚደረግ ፕሮጀክት ለማዘጋጀት ተችሏል፡፡ የተዘጋጀውን ፕሮጀክት ፕሮፖዛል ለአውሮፓ ህብረት በማቅረብ ለ4 አመታት የፕሮጀክት ፋይናንስ ድጋፍ ተገኝቶ ተግባራዊ በመደረግ ላይ ይገኛል፡፡ የፕሮጀክቱ አካል የሆነው የይርጋለም ከተማ የፕብሊክ ፋይናንስ

ማኔጅመንት ተግባራዊ እንዲደረግ ትብብር መድረኩ ከከተማ እና መሰረተ ልማት ሚኒስቴር፣ ከሲዳማ ክልል የተለያዩ ቢሮዎች እና በዋናነት ከከተማ ልማት እና ኮንትራክሽን ቢሮ እንዲሁም ከከተማ አስተዳደሩ ከንቲባ ጽ/ቤት ጋር ውይይቶች በማድረግ የጋራ መግባባት ተፈጥሮ ወደ ተግባር ተገብቷል፡፡

የይርጋለም ከተማ አስተዳደር የአስተዳደሩን የማዘጋጃቤታዊ የገቢ አሰባሰብ ዕቅድ የህዝቡ በማድረግ ህዝቡ ግብርን በወቅቱ እንዲከፍል አስችሎታል፡፡ በተሰበሰበው ገቢ ህብረተሰቡ ለሚያነሳው የመሰረተ ልማት ግንባታ በተደረገው ጥረት አጥጋቢ ውጤት ተመዝግቧል፡፡ በከተማው የታቀዱ የገቢ አሰባሰብ ዕቅድን ከግብ ለማድረስ የከተማ አስተዳደሩ ሴክተር መ/ቤቶች፣ የክፍለከተማ እና የቀበሌ መዋቅሮች ለተፈለገ አላማ ለማዋል እየተሰጠ ያለው አመራር ከጊዜ ወደ ጊዜ እያደገና እየተሻሻለ በመምጣቱ የከተማው ልማት ከጊዜ ወደ ጊዜ በፈጣን ሁኔታ እየተስፋፋ መጥቷል፡፡

የኢትዮጵያ ከተሞች የትብብር መድረክ የይርጋለም ከተማ አስተዳደር በገቢና ፋይናንስ አስተዳደር ሥርዓት ዙሪያ ያስመዘገበውን ውጤት በመልካም ተሞክሮነት በመቀመር ለሀገራችን ከተሞች በማስፋት ከተሞች የይርጋለምን ከተማ ተሞክሮ የሚያገኙበትን እድል ማመቻቸትን አላማ በማድረግ ይህን የተሞክሮ ሰነድ አዘጋጅቷል፡፡ ይህ የተሞክሮ ሰነድ የተዘጋጀው የትብብር መድረኩ ባዘጋጀው የተሞክሮ መለያና መቀመሪያ ማንዋልን መሰረት በማድረግ በቅድሚያ በከተማ አስተዳደሩ ተግባራዊ የተደረጉ የገቢ አሰባሰብ እና የፋይናንስ ስራዎችን ከሚመለከታቸው የስራ ኃላፊዎች ጋር በጋራ በመሆን በማንዋል በቀረበው የመልካም ተሞክሮ መለያ ቼክ ሊስት መሰረት በመለየት ለመልካም ተሞክሮ በሚሆን መልኩ በመቀመር የተዘጋጀ ነው፡፡

በተዘጋጀው የተሞክሮ መቀመሪያ ማንዋል መሰረት የይርጋለም ከተማ ከሚከተሉት መመዘኛዎች አንጻር በገቢና ፋይናንስ አስተዳደር ሥርዓት ዙሪያ በመልካም ተሞክሮነት ለሌሎች የሀገራችን ከተሞች ሊሰፋ የሚችል ስራ ማከናወኑን ከዚህ እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

1.2. የይርጋለም ከተማ ነባራዊ ሁኔታ

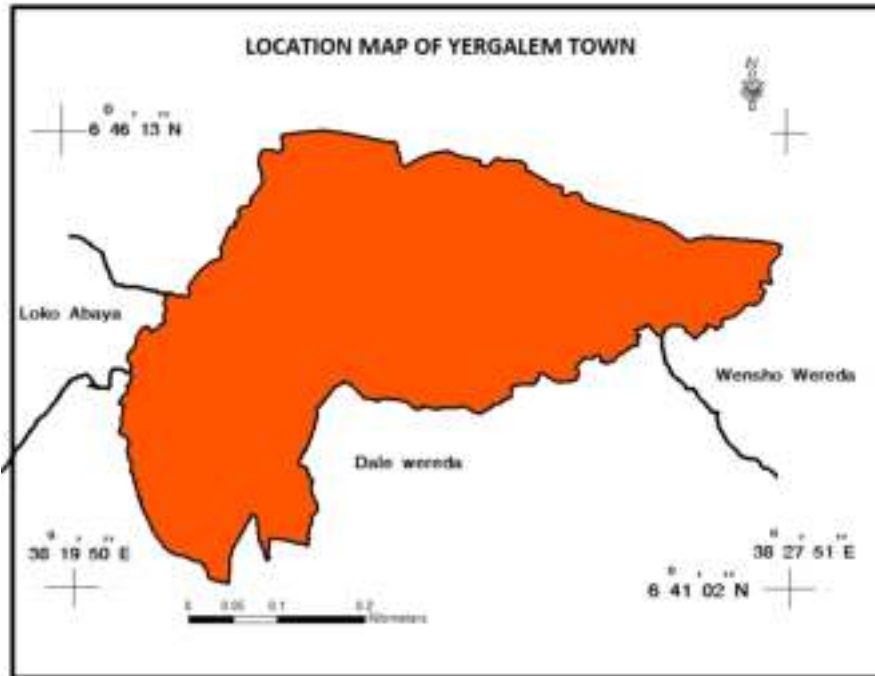
የይርጋለም ከተማ በሲዳማ ክልል ከሚገኙ ከተሞች አንዷ ስትሆን ከአዲስ አበባ በ322 ኪ.ሜ እንዲሁም ከክልሉ ዋና ከተማ ሐዋሳ በስተደቡብ በ47 ኪ.ሜ እንዲሁም ከዲላ ከተማ በስተሰሜን 51 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ትገኛለች። ከተማዋ ሁለት የክፍለ ከተማ አስተዳደሮች እና 13 የከተማና የገጠር ቀበሌ አስተዳደሮች ያሏት ሲሆን ደረጃዋም በፈርጅ 2 ትመደባለች።

ከተማዋ የዳሌ ወረዳ አስተዳደርና የማዕከላዊ ሲዳማ ዞን ዋና ከተማ ስትሆን ከአስተዳደር ማዕከልነት ሚናዋ በተጨማሪ ገና ከተመሰረተችበት ጊዜ ጀምሮ የንግድ ማዕከል ሆና ቆይታለች። ዛሬ በክልሉ ፓለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ መስክ ወሳኝ ሚና በመጫወት በክልሉ ወሳኝ የከተማ ማዕከል ሆናለች።

ይርጋለም እንደ ከተማ የተቆረቆረችው በ20ኛው ክፍለ ዘመን በ1933 ዓ.ም በራስ ደስታ ዳምጠው አማካኝነት ነው። ይርጋለም ከተማ ለመመስረት አራት ምክንያቶች እንደነበሯት አንዳንድ ምሁራ ያቀረቧቸው የተለያዩ ምክንያቶች ያስረዳሉ። በእነዚህ ንድፈ ሐሳቦች መሠረት ዋና ዋናዎቹ ወታደራዊ፣ አስተዳደራዊ፣ ንግድ እና ሃይማኖታዊ ጉዳዮች ናቸው። በምስረታዋ ወቅት የከተማዋ የመሬት ስፋ ስድስት ጋሻዎች¹ ወይም 240 ሄክታር ነበር።

የይርጋለም ከተማ ስያሜ በጋርቢች፣ ፋቂሳ እና አላታ ጎሳዎች መካከል የተፈጠረውን ግጭት ለማስቆምና በከተማው ውስጥ ያሉትን ወንዞች ለመቆጣጠር ከማሰብ ጋር የተያያዘ ነው። በዚህ ምክንያት የከተማዋ ስም የተረጋጋ ወይም ሰላማዊ አካባቢ ለመፍጠር ያለውን ፍላጎት ለማሳየት ነው። በመሆኑም የይርጋለም ስም የሁለት የአማርኛ ቃላት ይርጋ እና አለም ጥምረት ነው። ይርጋ የሚለው ቃል የተረጋጋ ማለት ሲሆን አለም ግን አካባቢን ያመለክታል። እነዚህ ሁለት የአማርኛ ቃላት አንድ ላይ ሲመጡ የይርጋለም አቻ ትርጉም የተረጋጋ አካባቢ ይሆናል።

¹ አንድ ጋሻ ከ40 ሄክታር ጋር እኩል ይሆናል ተብሎ ይጠበቃል ወይም $6 \times 40 = 240$ ሄክታር ማለት ነው።

ምስል 1፡ የይርጋለም ከተማ የአካባቢ ካርታ (location map)

የህዝብ ብዛትና እድገት መጠንን በተመለከተ በ1984 እና 1994 ዓ.ም በአገር አቀፍ ደረጃ የመጀመርያው እና ሁለተኛው ቆጠራ መሰረት የይርጋለም ከተማን የህዝብ ብዛት በቅደም ተከተል 24,716 እና 65,795 አድርሶታል። በ2007 የማዕከላዊ ስታቲስቲክ ኤጀንሲ (CSA) የሕዝብ ብዛት ትንበያ ውጤት ግምገማ መሠረት የይርጋለም ከተማ ነዋሪ ብዛት 101,749 ሆኖ ግምት ተወስዷል።

የይርጋለም ከተማ ህዝብ የዕድገት መጠን የሚሰላው አሁን ያለውን የፕላን ወሰን የህዝብ ብዛት እና የማስፋፊያ ቦታ በፕላን ወሰን ውስጥ በማካተት ነው። በዚህም መሰረት በዓመት 4.8% የዕድገት መጠን የከተማው የህዝብ ብዛት ለመጨመር አስር የዕቅድ ዓመታት ለማቀድ ጥቅም ላይ ውሏል። በመሆኑም የይርጋለም ከተማ የህዝብ ብዛት 101,749 (51,120 ወንድ እና 50,629 ሴት) ሲሆን በ2023 162,595 (81,690 ወንድ እና 80,905 ሴት) ይሆናል ተብሎ ይገመታል። (የይርጋለም ከተማ የ10 ዓመት መዋቅራዊ ጥናት፣ 2014 ዓ.ም)

የከተማዋ የመሬት አቀማመጥና የአየር ጸባይ በተመለከተም የመሬት አቀማመጥ ከፍታዋ 1,776 ሜትር ከባህር ወለል በላይ ሲሆን የከተማዋ ቆዳ ስፋት 6,905.7 ሄክታር ነው። የአየር ጸባይዋም ደጋ ሲሆን 19.1 ዲግሪ ሴንቲግሬድ የአየር ሙቀት ሲኖራት 1,240.4 ሚ.ሜ የሚደርስ አማካይ የዝናብ መጠንም ታገኛለች። የይርጋለም ከተማ አግሮ ኢኮሎጂ ለኑሮ፣ ለከተማ ግብርና እና ለማንኛውም ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ አፈፃፀም ምቹ ስፍራ ነው።

በማህበራዊ ዘርፍ በከተማዋ የህብረተሰቡን ጤና ለመጠበቅ በተደረገው ጥረት 1 ሆስፒታል፣ 1 ጤና ጣቢያ፣ በርካታ የግል መካከለኛ ክሊኒኮችና መድሐኒት ቤቶች ለነዋሪው አገልግሎት በመስጠት ላይ ይገኛሉ። በትምህርት መስክም የሐዋሳ ዩንቨርሲቲ የቢዝነስና ኢኮኖሚክስ ፋኩልቲ፣ ፋራ ማሰልጠኛ ተቋም፣ ቴክኒክናሙያ ኮሌጅ፣ የመሰናዶ ት/ቤት፣ የሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት፣ የመንግስት እና የግል አንደኛ ደረጃ ት/ቤቶች አሏት።

ከዳሌ ወረዳ፣ ከይርጋለም ከተማ፣ እና ከዞን አስተዳደሩ መንግስት መስሪያ ቤቶች በተጨማሪ በከተማዋ የተለያዩ የፌዴራል የልማት ተቋሟት ቅርንጫፎች ይገኙባታል። እነዚህም የኢትዮጵያ መብራት ኃይል ኮርፖሬሽን፣ የኢትዮጵያ ቴሌኮምንኬሽን፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ፣ የልማት ባንክ፣ የግል ባንኮች፣ ማይክሮ ባንኮች፣ የይርጋለም አግሮ ኢንዱትሪ ፓርክ እንዲሁም የተለያዩ የግል ተቋማት ይገኙባታል።

በኢኮኖሚው ዘርፍም ኢንቨስትመንትን በተመለከተ ከተማዋ ከ2013 ዓ.ም ወዲህ በተደረገው እንቅስቃሴ የተለያዩ ባለሀብቶች ወደ ከተማዋ መጥተው በተግባር ሥራ ውስጥ እንዲገቡ ተደርጎ ሰፊ የስራ ዕድልና የልማት ስራዎችን በማከናወን ላይ ይገኛሉ።

የይርጋለም ከተማ የተለያዩ የተፈጥሮ መልክዓ ምድሮች ያሏት እና የከተማዋን እድገት ፈጣን እና ለኑሮ ምቹ ሁኔታን የሚፈጥሩ በርካታ ገጸ በረከቶች ያሏት ናት። ከሀዋሳ፣ አለታ ወንዶ፣ ዲላ እስከ ሞያሌ ድረስ በአፖስቶ አለም አቀፍ መተላለፊያ መንገድ አቅራቢያ የምትገኘው የይርጋለም ከተማ እንደ ንግድ ኮሪደር ሊያገለግል ይችላል። የዚህ ምቹ ሁኔታ ውጤት ከተማዋን ተስፋ ሰጭ እና የመሠረተ ልማት አውታሮችን እና ሌሎች የመኖሪያ ፍላጎቶችን የማሳሰብ አቅም እንዳላት ያሳያል።

ይርጋለም በዙሪያዋ ባለው የገጠር ወረዳ ከፍተኛ የግብርና ምርት ያላትና ለነዋሪዋ ሰፊ የስራ እድል ከማስገኘቱም በላይ የገጠር ምርቱን በቴክኖሎጂ እና በሰለጠነ የሰው ሃይል ወደ ተቀነባበረ እና ከፊል ወደ ተቀነባበረ ምርት ለመቀየር ምቹ ሁኔታ ያለባት ከተማ ናት፡፡

የከተማዋ የቱሪስት መስህቦችን በተመለከተ የተለያዩ መስህቦች ያሏት ሲሆን እነዚህም፡- የተፈጥሮ ፍል ውሃ (የጊዳዎ ፍልውሃ፣ ወኔታ ፍልውሃ፣ አማኑኤል ፈውሰ ውሃ (ጸበል) እና ይህውኒስ ዋሻ)፣ ታሪካዊ (የራስ ደስታ ቤት፣ ራስ ደስታ ጠላትን ለመውጋት የመሸጉበት ቦታ) እና ባህላዊ (አረጋሽ ሎጅ፣ አቦ ወንሾ ባህላዊ አለመግባባትን መፍቻ ማዕከል) እና ሌሎችም ይገኙባታል፡፡ የይርጋለም ከተማ እምቅ የገፀ ምድር ውሃ አቅም ያላት ሲሆን ዋና ዋና ወንዞችም ጊዳዎ፣ ወይማ፣ ዋሞሎ እንዲሁም ምንጮችም ይገኛሉ፡፡

1.3. ተሞክሮውን የመቀመር ዓላማ

1.3.1.ጥቅል ዓላማ

የህግ ማዕቀፎች ሳይቀየሩ የማዘጋጃቤታዊ ገቢን በማሻሻል ዜጎች የሚያገኙትን መንግስታዊ አገልግሎት ለማሻሻል የተቻለበትን አሰራር አስመልክቶ የተገኙ መልካም ተሞክሮዎችን ለትብብር መድረኩ አባል ከተሞች ትምህርት ሊሆን በሚችል መልኩ በመቀመር እንዲሰፋ ማድረግ፡፡

1.3.2.ዝርዝር ዓላማዎች

- በይርጋለም ከተማ የህግ ማዕቀፎች ሳይቀየሩ የአሰራር ለውጥና ማሻሻያ በማድረግ ብቻ የማዘጋጃቤታዊ ገቢን በማሳደግ ዙሪያ የተገኙ መልካም ውጤቶችን ለሌሎች ትምህርት በሚሆን መንገድ ማስፋት፤
- የከተማ አስተዳደሮች በስልጣን ወሰናቸው ሊያሻሽሉአቸው የሚችሏቸውን የህግ ማዕቀፎች ለማሳያነት በማቅረብ ከተሞች እንዲማሩባቸው ማድረግ፤
- የማዘጋጃቤታዊ ገቢን ለማዘመን እና የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ሁኔታ ዙሪያ የሚታዩ መልካም ተሞክሮዎችን ለሌሎች ትምህርት በሚሆን መንገድ ማስፋት፤
- የተሞክሮ ሰነዱ ለትምህርትና ለግንዛቤ ፈጠራ ተግባራት እንዲያገለግል ማስቻል፤

1.4. ተሞክሮውን የመቀመር አስፈላጊነት

የይርጋለም ከተማ ከሁለት ዓመታት በፊት ከፍተኛ የበጀት እጥረትና አስተዳደር ችግር፤ ወጪ ከገቢ የሚበልጥበት ሁኔታ የነበረበት፤ ለሰራተኞች ደመወዝ መክፈል የማይቻልበት (የሴክተር መ/ቤቶች ደመወዝ ይከፈል የነበረው በፈረቃ የነበረበት)፤ በተወሰኑ የገቢ ርዕሶች ላይ ብቻ መንጠልጠል፤ በከተማው ውስጥ የሚገኙ ቤቶችና ህንጻዎች መረጃ በትክክል አለማወቅ ችግር፤ የህግ ማዕቀፎችን አለማወቅና አለመተግበር፤ የማዘጋጃቤታዊ ታሪፍ ጊዜውን ጠብቆ አለመክለስ፤ ገቢ መሰብሰብ ችግር የሚታይበት፤ የህብረተሰብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች ዝቅተኛ የነበሩበትና ከፍተኛ የህብረተሰብ ቅሬታ የሚቀርብበት ከተማ ነበረች፡፡

ይህንን ችግር ለመፍታት ከተማ አስተዳደሩ ከVNG (የኔዘርላንድ ከተሞች የማዘጋጃቤቶች ማህበር) እና ከኢትዮጵያ ከተሞች የትብብር መድረክ ጋር በመተባበር በመተባበር የከተማዋን ማዘጋጃቤታዊ ገቢ አሰባሰብ ለማሻሻል፤ የአገልግሎት አሰጣጥ ስርዓቱን ለማዘመን እና ለነዋሪዎቿና ለእንግዶቿ ምቹ የመኖሪያና የሥራ ከተማ ለማድረግ የገቢ ማሻሻያ ስርዓት ፕሮጀክትን በቅንጅታዊ አሰራር ተግባራዊ እያደረገ ይገኛል፡፡ ይህ ቅንጅታዊ ስራ ውጤት አፍርቶ ከተማዋ ዛሬ በተሻለ የገቢ አሰባሰብ ስርዓት፤ የፋይናንስ አስተዳደርና አጠቃቀም፤ በመሰረተልማት ዝርጋታ ዙሪያ አመርቂ ውጤት በማስመዝገብ ላይ ትገኛለች፡፡ በመሆኑም ይህንን ውጤት ለሌሎችም ከተሞች ተሞክሮ ሊሆን በሚችል መልኩ ቀምሮ ማስቀመጥና ወደ ሌሎች ከተሞችም ማስፋት አስፈላጊ በመሆኑ ተሞክሮውን መቀመር አስፈላጊ ያደርገዋል፡፡

1.5. መነሻ ሁኔታዎች (ቀደም ሲል የነበሩ ችግሮች)

የይርጋለም ከተማ አስተዳደር በ2013 በጀት ዓመት የገቢና ፋይናንስ አስተዳደር ሥርዓት ዙሪያ የዳሰሳ ጥናት ያስጠና ሲሆን በጥናቱ ግኝቶች ላይ ከክልል ጀምሮ በየደረጃው ያሉ አመራሮችና ባለሙያዎችን ባሳተፈ መልኩ ውይይት ተደርጓል፡፡ በዳሰሳ ጥናቱ የተለዩ ዋና ዋና ችግሮች በሦስት ክፍሎች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

ገቢ አስተዳደር

- የገቢ ግብር አዋጅ ደንብና መመሪያዎች ተሟልቶ አለመገኘት፤
- የሰራተኛ በቂ ስልጠና አለመገኘት /የግንዛቤ እጥረት (ሰራተኞች የታክስ ህጉን ባለማወቃቸው የታዘዙትን ብቻ የሚሰሩ የነበረ መሆኑ፤
- የጣሪያና ግድግዳ ክፍያ የአሰራር መመሪያን ያልተከተለና በካሬ በግምት 2 ብር የነበረ መሆኑ፤
- የከተማው ህብረተሰብ የማዘጋጃቤታዊ የአገልግሎት ክፍያዎችን አስመልክቶ ያለው ግንዛቤ ዝቅተኛ መሆኑ፤
- የባለድርሻ አካላት ትንተና አለመስራትና ግንኙነቱ አለመጠናከር ወይም ግንኙነት አለመኖር፤
- የማዘጋጃ ቤት ታሪፍ በየሦስት አመት ክለሳ እንደሚደረግለት በታሪፍ ደንቡ የተቀመጠ ቢሆንም ወቅቱን ጠብቆ ያለመክለስ/ያለማሻሻል ችግሮች፤
- የከተማው ወቅቱን የጠበቀ የገቢ አቅም ጥናት ያለማድረግ፤
- ደረጃ ሐ ግብር ከፋዮች በየሦስት አመቱ በጥናት የሚከለስ ሲሆን ከተከለሰ ሦስት አመት ያለፈው መሆኑ፤
- የንግድ ፈቃድ ሳያወጡ ከሕግ ውጪ የሚሰሩ ነጋዴዎች ቁጥር መጨመር፤
- ገቢን አሟጦ አለመሰብሰብ፤ 72 የገቢ ርዕሶች ቢኖሩም ባልተሟላ ሁኔታ በ20ዎቹ ብቻ ገቢ ይሰበሰብ የነበረ መሆኑ፤
- በገቢዎች ጽ/ቤት እና ፋይናንስ ገቢ ሪፖርት ልዩነት መታየት (ገቢው ወደ ባንክ ሳይገባ የሚዘገይ መሆኑ)፤
- እንደመደበኛው ገቢ የማዘጋጃ ቤት ገቢን ለማስከፈል አስገዳጅ ሕግ አለመኖር፤
- ያለማዘጋጃ ቤት ፍቃድ አጥር፤ ቤት ሲታደስ መንገድ ላይ አሸዋና ጠጠር ሲደፋ፤ ድንኳን ሲተከል ተገቢውን የአገልግሎት ክፍያ አለማስከፈል፤
- ያለማዘጋጃ ቤት ፍቃድና ያለክፍያ የንግድ ምልክቶችና ማስታወቂያዎች መለጠፍ/መስቀል፤
- የኢንቨስትመንት መሬቶች በቂ መሰረተ ልማት ስለማይሰራላቸው ሳይለሙ ለረጅም ጊዜ መቆየታቸው፤
- ለኢንቨስትመንት መሬት የወሰዱ ባለሃብት በውላቸው መሰረት ሳያለሙ አጥረው ለረጅም ጊዜ ሲቆዩ እርምጃ አለመውሰድ፤

- መሬት በሊዝ የወሰዱ በውላቸው መሰረት ክፍያ በወቅቱ እንዲከፍሉ ያለማድረግና ውዝፍ ማብዛት፤
- የካዳስተር መረጃ አሰባሰብ አፈጻጸሙ ዝቅተኛ መሆኑ፤ የከተማ ቤቶችን ካዳስተር ስራ ለመስራት በአንድ ቀበሌ በተደረገ ጥረት 196 ቤቶችን የካዳስተር ስራ ለመስራት 2 ወር የወሰደና ብዙ ወጪን የጠየቀ ከመሆኑም በላይ በከተማው አሉ ተብለው የሚገመቱ 3,600 ቤቶችን በዚህ መነሻ የካዳስተር ስራ ሰርቶ ለመጨረስ 3 ዓመት የሚፈጅ መሆኑ፤
- የገቢ ሰራተኞች በቂ ቢሮና የቢሮ ዕቃዎች የሌላቸው መሆኑ፤
- ውዝፍ ታክስ ለመሰብሰብ አውቆና አቅዶ ያመስራት፤
- መሰረተ ልማት የተሟላላቸው የከተማ አካባቢዎች በቀድሞ ደረጃ የህንጻና አፈር ግብር እየከፈሉ መሆኑ፤
- በታሪፍ ህጉ ውስጥ የተካተቱ ነገር ግን ገቢ የማይሰበሰቡባቸው የገቢ ርእሶች መካከል ለአብነት ደረቅ ቆሻሻ፤ መናሃሪያ፤ መደብ ኪራይ፤ ገበያ ቦታ ወዘተ መኖራቸው፡፡
- የማዘጋጃ ቤት ገቢዎች ወቅቱን ጠብቆ በውጪ ኦዲተር አለመመርመሩ፤
- የልምድ ልውውጥ ከሌሎች ከተሞች ጋር አለማካሄድ፤
- ከፍተኛ የበጀት እጥረትና የበጀት አስተዳደር ችግር መኖሩ (ወጪ ከበጀት መብለጥ፤ ደመወዝ የሚከፈለው በሴክተር መ/ቤት በፈረቃ መሆን፤ ደመወዝ በብድር የሚከፈልበት ሁኔታ የነበረ መሆኑ)፤
- የሰው ኃይል ፍልሰት፤
- የገቢ ከፋዮችን መረጃ አያያዝ ድክመት /ገቢ መሰብሰብ የሚያስችል መረጃ አለመኖር/፤
- የመሬት ሊዝ ዋጋ አሁን ካለው የመሬት ዋጋ ጋር ሲነጻጸር ዝቅተኛ መሆኑ ፣ የሊዝ አዋጅ አለመሻሻል፤
- የተቀናጀ የግብርና ኢንዱስትሪ ፓርክ አካባቢ ያሉ ግንባታዎች በማዘጋጃ ቤት የተፈቀዱ አለመሆን፤ እየሰፋ ሲመጣ ለከተማው ልማት እንቅፋት ሊሆን መቻሉ፤
- ግዥ በወቅቱ አለመፈጸሙ፤
- የማዘጋጃቤት ገቢን ለማሻሻል የአመራር ቁርጠኝነት አለመኖር፤

- የጡረታ ተቀናሽ በአግባቡ ባለመከፈሉ በባንክ ክስ ተመስርቶ የነበረ መሆኑ፤
- በመንግስት ቤቶች ዙሪያ የነበረ ህገወጥነት፡- በመንግስት ቤቶች አላግባብ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ በማውጣት ወደ ግል ይዞታነት ማዞር፤
- ለመንግስት ቤቶች የሚከፈለው የኪራይ ግብር አነስተኛ ከመሆኑም በላይ በአግባቡ እየተከፈለ አለመሆኑ፤
- በከተማ አስተዳደሩ የሚገኙ መንግስታዊ ተቋማት መካከል ቅንጅታዊ አሰራር አለመኖር፤

ፋይናንስ አስተዳደር

- በጀት እጥረት፤
- ሠራተኞች የፋይናንስ አስተዳደር አዋጅ፣ ደንብ ሕግና መመሪያ ላይ በቂ ስልጠና አለማግኘት፤
- የመጀመሪያው ቅድመ ክፍያ ሳይወራረድ ሌላ ቅድመ ክፍያ መስጠት፤
- በህጉ መሰረት በ7 ቀን ጊዜ በሰነድ አስደግፎ ያለመወራረድ፤
- የፋይል አደረጃጀት ችግር፤
- ወጪን በአግባቡ ያለማስተዳደር፤
- በመመሪያ ከሚፈቀደው በላይ በሳጥን ጥሬ ገንዘብ ማስቀመጥ፤
- በሂሳብ እንቅስቃሴ መዝገብ (አይቤክስ) ያልተመዘገበና ሪፖርት ይልተደረገ ወጪ የሚከሰት መሆኑ፤
- ከበጀት አሰራር ውጪ የሚፈፀም የበጀት ዝውውር መኖር፤
- በተገቢው ኃላፊ ሳይፀድቅ የሚከፈል ክፍያ፤
- ከመንግስት የግዥ አፈጻጸም መመሪያ ውጪ የሚፈጸም ግዥ፤
- ፋይናንስ በመመሪያ ሳይሆን በተለመደ አሰራር ክፍያ መፈጸም፤
- ወጪው ከገቢ ጋር የማይመጣጠን መሆን፤
- በጀት አጠቃቀም ችግር፤ በጀት ከመጽደቅ በፊት በብድር አስቀድሞ ለወጡ ክፍያዎች ከተመደበው በጀት ላይ ተቀናሽ ሲደረግ ቀሪው በጀት ለኢኮኖሚ ልማት፣ ለማህበራዊ እና አስተዳደራዊ አገልግሎቶች በቂ አለመሆን፤
- አመራሩ የፋይናንስ አስተዳደር ሕጎችን አለመረዳት፤

- የጨረታ አካሄድ ችግርና መጓተት፤
- ፕሮጀክት አመራረጥ ችግሮች፤
- ተጠያቂነት አለመኖር፤
- የአዲት ዋና ዋና አስተያየቶች ቀጥታ ሕዝብ እንዲያውቅ የሚደረግበት ስልት አለመኖር፤
- ፕሮጀክት ስራዎች በወቅቱ ክፍያ አለመልቀቅና ፕሮጀክቶች የሚጠናቀቅበት ጊዜ መገፋት፤
- ከቀረበ ማስረጃ በላይ ወጪ ማስረጃ የሚዘጋጅላቸው ወጪዎች መገኘት፤
- ያለ ሂሳብ መደብ ወጪዎች መመዝገብ (ኮድ ስህተት)፤
- የሥልጠና ወጪዎች በቂ ማስረጃ ያልተሰራላቸው ለምሳሌ ስልጠናው ለስንት ቀን እንደተሰጠ፤ የሰልጣኝ ስዓት መቆጣጠሪያ አቴንዳንስ መረጃዎች አለማሟላት፤
- ንብረት ገቢ ደረሰኞች (ጥ/19) አለመቁረጥ፤
- ደረሰኝ ያልቀረበላቸው ወጪዎች፤
- ከበጀት በላይ ክፍያ መፈጸም፤
- ከበጀት አመት ውጪ በወጪ የተመዘገበ ሂሳብ፤
- ተቀጽላ ሌጅር የሌላቸው ለማን እንደተሰጠ፤ ለምን እንደተሰጠ የማይታወቅ የቆየ ተሰብሳቢ ሂሳብ መኖር፤
- ከሰራተኛ ደመወዝ በየወሩ ከፔይሮል የሚቀነስ የግዴታ ተከፋይ ሂሳቦች ለስራማስኬጃ መጠቀም፤
- ከዕቃ ግዥ እና አገልግሎት ክፍያዎች የቅድመ ግብር ክፍያ 2 ፐርሰንት በአግባቡ አለመቀነስ፤
- ተሰብሳቢና ተከፋይ ሂሳብ ማጣራት ስራ አቅም ችግር፤
- ከበጀት በላይ ወጪ በተለያዩ ኮዶች ይገጥማል፤
- የኮምፒውተር ስልጠና በተለይም አይቤአክስ ስልጠና አለማግኘት፤
- ሠራተኞች በተሰጣቸው ስራ ዝርዝር መሰረት እንዲሰሩ አለማድረግ፤
- በ2013 ንብረት ማስወገድ ስራ አልተሰራም፤
- ለአዲት በወቅቱ ሰነድ አለማግኘት በተለይም የግዥ ሰነዶች ለውስጥ አዲት አለመቅረብ፤

- ግኝቶች የአሰራር ክፍተት፣ የኮድ ስህተት፣ የፊርማ አለመኖር፤
- አበል ላይ በዙ ጊዜ ድጋሜ ክፍያ መፈጸም፤
- በውስጥ አዲት ግኝቶች ላይ ጠንካራ እርምጃ አይወሰድም፤

የውስጥ አዲት ስርዓት

- ከውጪ አዲቱ ጋር ሲነጻጸር የውስጥ አዲት ግኝት በጣም ዝቅተኛ ነው፤
- የስጋት ተጋላጪነት ዳሰሳ አለመሰራቱ፤
- አዲት ክፍል ስህተት ፈላጊ ተደርጎ መቁጠርና ህግን ጠብቆ ያለመፈጸም፤
- ውስጥ አዲት ስልጠና አለማግኘት፤
- የውስጥ አዲት የእውቀትና የፍላጎት ችግር የነበረበት መሆኑ፤
- ቋሚና ጊዚያዊ አዲት ወረቀቶች እልተደራጁም፤
- የውስጥ አዲት ነፃና ገለልተኝነት ጥያቄ፤
- በዋና አዲት ግኝቶች ላይ ክትትል አነስተኛ መሆኑ፡፡

1.6. ተሞክሮ ሊወሰድባቸው የተመረጡ የትኩረት መስኮች

ይህ የተሞክሮ ቅመራ ሰነድ የሸፈነው የይርጋለም ከተማ ስኬታማ የገቢ አሰባሰብ አፈፃፀምን በዋናነት ደግሞ የማዘጋጃቤታዊ ገቢ ምንጭ ልየታና አሰባሰብ ሂደትን፣ ቅንጅታዊ አሰራርን እና ሌሎች ተያያዥ ጉዳዮች ዙሪያ ለሌሎች አቻ ከተሞች ተሞክሮውን ማካፈል ነው፡፡

በዚህ መሰረት ተሞክሮውን በሚከተሉት አራት ዋና ዋና ስራዎች ላይ እንዲወሰን የተደረገ ሲሆን በእነዚህ ስራዎች ክንውን ዙሪያ በከተማው መልካም ልምድ ሊሆኑ የሚችሉ ዝርዝር ስራዎች ተለይተው እንዲዳሰሱ ተደርጓል፡፡ በዚህ መሰረት፡- ከሕግ ማዕቀፍ ትግበራና ወቅታዊ የታሪፍ ማሻሻያ ማድረግ ጋር የተያያዙ ስራዎች፣ ከማዘጋጃቤታዊ ገቢ እና ፋይናንስ ስርዓት አተገባበር ጋር የተያያዙ ስራዎች እና ከሲስተም ልማት እና አተገባበር ጋር የተያያዙ ስራዎች ናቸው፡፡

1.7. ተሞክሮውን ለመቀመር የተሄደበት አግባብ

ይህን የተሞክሮ ሰነድ ለመቀመር የሚከተሉትን አሰራር ስልቶች ጥቅም ላይ የዋሉ ናቸው፡፡

- ከትብብር መድረኩ የማይጀመንት አባላት የተውጣጣ የአመራር ቡድን በማቋቋም ተሞክሮ ሊሆኑ የሚችሉ የትኩረት ነጥቦችን የመለየት ስራ ተሰርቷል፤
- በ2013 በጀት ዓመት የገቢና የፋይናስ ስርዓት ነባራዊ ሁኔታ ዳሰሳ ጥናት እንዲታይ ተደርጓል፤
- በተገኙ ለውጦች ዙሪያ ከዘርፍ አመራሮችና ባለሙያዎች ጋር የጋራና የተናጠል ውይይት ተደርጓል፤
- የመስክ ጉብኝት በማድረግ ተግባሩን በተጨማሪም የማየትና መረጃዎችን በውይይት፣ በቃለመጠይቅና በምስል የመሰብሰብ ስራ ተሰርቷል፤
- የተሰበሰቡ መረጃዎችን የማደራጀትና የመተንተን ስራዎች ተከናውነዋል፡፡

ምዕራፍ ሁለት፡- በዘርፉ የሚታዩ ችግሮችን ለመፍታት የተከናወኑ ተግባራት

የይርጋለም ከተማን የገቢና ፋይናንስ አስተዳደር ስርዓት ችግርን ለመፍታት የሚከተሉት ዋና ዋና ተግባራት ተከናውነዋል፡-

• ነባራዊ የፋይናንስ እና የገቢ ስርዓት የዳሰሳ ጥናት ተካሂዷል፡፡

VNG (የኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር) እና የኢትዮጵያ ከተሞች የትብብር መድረክ በጋራ በመቀናጀት ነሃሴ 2013 ዓ.ም ከሲዳማ ክልል የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ቢሮ፣ የገቢዎች ቢሮ፣ የፋይናንስ ቢሮ፣ የክልሉ ምክርቤት፣ ፕላን ኮሚሽን፣ ርዕሰ መስተዳደር ጽ/ቤት እና ሌሎች መሰል ተቋማት እንዲሁም በክልሉ ስር በሚገኙ ሁሉም ወረዳዎች እና ከተማ አስተዳደሮች ለጥናቱ ጠቃሚ የሆኑ የመነሻ መረጃዎችን (baseline data) የማሰባሰብ ስራ አከናውነዋል፡፡ ከይርጋለም ከተማ አስተዳደር ስር ከሚገኙ ከሁሉም ሴክተር መስሪያቤቶች እንዲሁም ከይርጋለም አግሮ ኢንዱስትሪ ፓርክ ለጥናቱ በግብዓትነት የሚያገለግሉ መረጃዎችን በጥልቀት ለመሰብሰብ ተችሏል፡፡ የመነሻ ሁኔታ መረጃዎቹ ከተሰበሰቡ በኋላ የኔዘርላንድ የከተማ ልማትና የፕላን ፋይናንስ ኤክስፐርት መረጃዎቹን በመተንተን የዳሰሳ ጥናታዊ ጽሁፍ አዘጋጅቷል፡፡ ጥናታዊ ጽሁፉም የይርጋለም ከተማ የገቢና ፋይናንስ አስተዳደር ስርዓት ችግርን በዘላቂነት ለመፍታት የሚያስችሉ የመፍትሄ ምክረ ሀሳቦች አስቀምጧል፡፡

• በማስከተልም በጥናቱ የተለዩ ግኝቶችን እና ተግዳሮቶችን መነሻ በማድረግ አመራሩና ባለሙያው የተሳተፉበት ሰፊ የምክክር መድረክ ተካሂዷል፡፡

የኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር ከትብብር መድረኩ እና ከከተማ አስተዳደሩ ጋር በጋራ ያጠናውን ጥናት መሰረት በማድረግ ለከተማ አስተዳደሩ አመራሮችና ባለሙያዎች ግኝቶችን እና ተግዳሮቶችን በዝርዝር ለውይይት አቅርቧል፡፡ በውይይቱም የጥናቱ ግኝቶች እና ተግዳሮቶች በተጨማሪም የከተማው ችግር መሆናቸውን የጋራ መግባባት ተፈጥሯል፡፡ በውይይቱ ወቅት ከተነሱ ጉዳዮች መካከል አንዱ የማዘጋጃቤት ገቢ አፈጻጸም ዝቅተኛ እንደነበረና የሰራተኛ ደሞዝ እንኳን ለመክፈል ከተማው እንደተቸገረ ተነስቷል፡፡ በውይይቱ ወቅት ክቡር ከንቲባ አቶ ደረሰ አለሙ (በወቅቱ የከተማው ከንቲባ የነበሩ)

ችግሩን ለመፍታት የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርዕሶችን በአግባቡ በመለየት እና መረጃዎችን በማደራጀት ገቢን አሟጦ መሰብሰብ እንደሚገባ አቅጣጫ አስቀምጦዋል። ከዚህ ጋር ተያይዞ ክልሉ በሚያስቀምጠው አሰራር መሰረት የከተማውን የመሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ማሻሻል እንደሚገባ ውይይት ተደርጓል። በወቅቱ አመራሮችና ባለሙያዎች የከተማውን የገቢ እና የፋይናንስ ስርዓት በማዘመን እና የገቢ አቅምን በመጨመር ህዝብ ለሚጠይቃቸው የልማትና የመልካም አስተዳደር ጥያቄን ምላሽ ለመስጠት ቃል ተገብቷል።

ምስል 1፡ በከተማዎ የገቢና የፋይናንስ አስተዳደር ስርዓት ችግር ዙሪያ ከከተማው አመራሮችና ባለሙያዎች ጋር የተደረገ ውይይት (ይርጋለም፣ ፉራ ዴቪለፕመንት ስተዲስ ኢንስቲትዩት፣ 2013 ዓ.ም)

- ዝርዝር የማስፈጸሚያ እቅድ እና የድርጊት መርሃግብር ተዘጋጅቷል (ከ2013–2017 ዓ.ም) ፡፡**

የተለዩ ችግሮች ሊፈቱ የሚችሉበትን የመፍትሄ አቅጣጫዎች መሰረት በማድረግ ዝርዝር የማስፈጸሚያ እቅድ እና የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀትና በከተማው ምክርቤት በማጸደቅ ተግባራዊ እንዲሆን ተደርጓል፡፡ በእቅዱ ውስጥ የከተማውን የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርእሶችን መሰረት ያደረገ የመረጃ አደረጃጀት እንዲከናወን፣ የህግ ማዕቀፍ በዋናነት የከተማውን የመሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ስለሚሻሻልበት ሁኔታ፣ ስልጠናዎች እና የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮች፣ የገቢ እና ፋይናንስ ስርዓት ሪፎርሞች፣ የህብረተሰብ ተሳትፎ፣ በሚሰበሰቡ ገቢዎች ስለሚሰሩ የልማት እና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን ያካተተ ነው፡፡

- የዘርፉን የሰው ሃይል ለማሟላት ጥረት ተደርጓል፡፡**

ከተማ አስተዳደሩ የተዘጋጀውን ዝርዝር እቅድና የድርጊት መርሃግብር በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ ለማድረግ የስነምግባር ጉድለት ያለባቸውን የገቢዎች እና የማዘጋጃቤት አመራሮችንና ባለሙያዎችን በግምገማ በመለየት የእርምት እርምጃዎች ተወስደዋል፡፡ የተጓደሉ ክፍት የስራ መደቦችን በሰው ሃይል የማሟላት ስራዎች ተከናውነዋል፡፡ ከኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር ጋር በመተባበር የገቢና ፋይናንስ ሪፎርም ስራውን በእውቀትና ልምድ ሊያግዝ የሚችል እና የእለት ተዕለት ስራዎችን የሚፈጽም ባለሙያ ተቀጥሮ እንዲሰራ ተደርጓል፡፡

- የአቅም ግንባታ ስራዎች በስፋት ተከናውነዋል፡፡**

በአመራሩና በፈጻሚው የሚታየውን የአመለካከት እና የእውቀት ችግር ለመፍታት ግምገማ ነክ ስልጠናዎችን በዘርፉ ላለው መዋቅር በሙሉ እንዲሰጥ ተደርጓል፡፡ 30 ለሚሆኑ የከተማው የፋይናንስና ገቢዎች ጽ/ቤት አመራሮችና ባለሙያዎች በወቅቱ አብዛኛዎቹ አዳዲስ ስለነበሩ በገቢ አሰባሰብ፣ በህግ ማዕቀፎች፣ ታክስ ቅሬታ አቀራረብ እና አፈታት፣

የገቢ ምዝገባ እና በመሳሰሉት ዙሪያ ለአምስት ቀናት ስልጠና እንዲሰጣቸው እና ግንዛቤያቸው ከፍ እንዲል ተደርጓል፡፡

ከዚህ በተጨማሪም ገቢን በተመለከተ የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በዋናነት ቀበሌዎች፣ ቻምበር ኦፍ ኮሚሽን፣ ትምህርት ጽ/ቤት፣ ጤና ጽ/ቤት፣ ጥቃቅንና አነስተኛ ጽ/ቤት፣ ማዘጋጃቤት፣ ፖሊስ፣ ፍትህ መዋቅር በተገኙበት የማነቃቂያ አውደጥናት (stakeholder sensitization) ተካሂዷል፡፡

በ2015 በጀት ዓመት የከተማው ክቡር ከንቲባ፣ የገቢዎች ጽ/ቤት ሀላፊና የፋይናንስና ገቢ ባለሙያ እንዲሁም ከፕሮጀክቱ በቁጥር ሁለት ኤክስፐርቶች ኡጋንዳ አገር በመሄድ በገቢ እና ፋይናንስ ዙሪያ ልምድ እንዲቀስሙ ተደርጓል፡፡

ሰራተኞች የስራ ድርሻቸውን ከማወቅ አኳያ ውስንነቶች የነበሩ ሲሆን በተደረገው ጥረትም ከ2013 በጀት ዓመት ወዲህ ለውጦች ተመዝግበዋል፡፡ ለምሳሌ ቀደም ሲል የፋይናንስ ጽ/ቤት የአዲት ግኝቶችን መሰረት በማድረግ ማስተካከያዎችን ከማድረግ ይልቅ በዝምታ የማለፍ አዝማሚያዎች ይስተዋሉ ነበር፡፡ ከ2013 በጀት ዓመት ወዲህ የማስተካከያ እርምጃዎችን በመውሰድ ለረጅም ጊዜ ተሰብሳቢ የነበሩ በህጉ መሰረት እንዲሰበሰቡ ተደርጓል፡፡ የከተማው ምክር ቤት አባላትም ተሰብሳቢዎች እንዲሰበሰቡ ድጋፍ አድርገዋል፡፡

• የባለድርሻ አካላት ቅንጅታዊ አሰራር እንዲጠናከር ተደርጓል፡፡

እቅዱን መሰረት በማድረግ ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት መስራት እንዲቻል እቅዱን የጋራ ማድረግና ከወሳኝ ባለድርሻ አካላት ጋር የጋራ መግባባት በመፍጠር ሁሉም ድርሻቸውን እንዲያውቅ በማድረግ ወደ ተግባር እንዲገባ ተደርጓል፡፡ የገቢ አፈጻጸሙንም የሚገመግም አስተባባሪ ኮሚቴ (ስቲሪንግ ኮሚቴ) ተደርጅቶ በየሩብ ዓመቱ እንዲገመግም ተደርጓል፡፡ እየተደረገም ይገኛል፡፡

• ድጋፍ የሚያደርጉ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን (NGO) ማሳተፍ ተችሏል፡፡

ለእቅዱ ውጤታማነት አጋዥ የሆኑ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች (ለምሳሌ የኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር (VNG)) እና የኢትዮጵያ ከተሞች የትብብር መድረክ) እገዛ እንዲያደርጉ ምቹ ሁኔታ ተፈጥሯል፡፡

- **ነባር መመሪያዎችን ተግባራዊ የማድረግ፣ ታሪፎችን የማሻሻል እንዲሁም ተጨማሪ አዳዲስ የአሰራር መመሪያዎች እንዲወጡ ተደርጓል፡፡**

ነባሩ መመሪያ ማለትም የይርጋለም ከተማ ማዘጋጃቤት የንብረትና የአገልግሎት ክፍያዎችን ምጣኔ ተመን መመሪያ (ሰኔ 2008 ዓ.ም) የሚከተሉትን የማዘጋጃቤቶች የገቢ ምንጮች አድርጎ አጽድቋል፡- የከተማ ውስጥ ህንጻ ወይም ቤት ግብር፣ የከተማ መሬት ግብር (የመሬት ኪራይ/ሊዝ እና ሌሎች የአገልግሎት ክፍያዎች)፣ የከተማ ውስጥ የተሽከርካሪ የመንገድ መጠቀሚያ ክፍያ፣ የመንግስት ቤቶች ኪራይ፣ የገበያ መደብ ኪራይ፣ የከብት በረት ኪራይ፣ የንግድ ወይም መለያ መልክቶች የውጪ ማስተዋወቅ ስራ፣ የመብራት፣ የውሃና የስልክ ክፍያ፣ የንብረት ወይም መሳሪያ ኪራይ፣ እና ሌሎች ማዘጋጃ ቤታዊ ገቢ፣ ደንብና መመሪያን በመተላለፍ የአካባቢ ጽዳት ባለመጠበቅ የሚጣል መቀጫ፣ የአገልግሎት ክፍያዎች (ለምሳሌ የቁራ አገልግሎት፣ የጽዳት አገልግሎት፣ ባልተፈቀደ ቦታ በተለይ በመንገድ ዳር ግብይት ማካሄድ፣ ቁሳቁስ ማስቀመጥና ማንኛውንም ስራዎች ማካሄድ ወዘተ)፡፡ በዚህ መሰረት በነባሩ መመሪያ ዙሪያ ለአመራሮችና ለሰራዊቶች የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና ተሰቷል፡፡

ለአሰራር እንቅፋት የነበሩና ከጊዜው ጋር ሊሄዱ የማይችሉ መመሪያዎችንና አሰራሮችን እንዲከለሱ የተደረገ ሲሆን አዳዲስ አሰራሮችን ሊያስተገብሩ የሚችሉ አዳዲስ መመሪያዎችና የህግ ማዕቀፎችም እንዲዘጋጁ ተደርገዋል፡፡ ለአብነትም የይርጋለም ከተማ የከተማ መሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ለመወሰን የወጣ መመሪያ (ጥር 2015 ዓ.ም) እና የይርጋለም ከተማ ማዘጋጃ ቤት የገበያ መደብ የምጣኔ ተመን ማሻሻያ (ህዳር 2015 ዓ.ም ይርጋለም) ተጠቃሽ ናቸው፡፡ የተሻሻለው መመሪያና የገበያ መደብ የምጣኔ ኪራይ ተመን በከተማው ካቢኔ እና ምክር ቤት ጸድቀው በስራ ላይ ውለዋል፡፡

ምስል 3: የይርጋለም ከተማ የከተማ መሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ለመወሰን የወጣ መመሪያ (ይርጋለም፣ 2015 ዓ.ም)

- **አዳዲስ የገበያ ቦታዎች እና መደቦች ተዘጋጅተዋል፡፡**

ከተማ አስተዳደሩ የማዘጋጃቤታዊ ገቢ አቅሙን ለማጠናከር ሁለት አዳዲስ የገበያ ቦታዎችን አዘጋጅቷል፡፡ በገበያዎቹ ምድረ ገቢ ውስጥ መደቦችን በማዘጋጀት ለሚመለከታቸው የህብረተሰብ ክፍሎች የቦታዎቹን ስፋትና ደረጃ ግምት ውስጥ ያስገባ የውል ስምምነት በመፈራረም ወደ ስራ ተገብቷል፡፡ በማዘጋጃቤት ውስጥ የሚገኘው የጽዳትና ውበት የስራ ሂደትም ገበያውን እንዲጸዳ በማድረግ እና የነጋዴዎቹን መረጃ በማደራጀት በታሪፉ መሰረት ክፍያ እንዲከፍሉ ከገቢዎች ጽ/ቤት ጋር ተቀናጅቶ እየሰራ ይገኛል፡፡

- **የግብዓት ማሟላት ስራዎች ተከናውነዋል፡፡**

አሰራሩን ለማዘመን ለስራው የሚስፈልጉ ግብዓቶችን በኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር (VNG) በኩል ግዢ ተጽሞ ለከተማ አስተዳደሩ ድጋፍ ተደርጓል፡፡ ይኸውም ሶስት ኮምፒውተሮች፣ ሶስት ፕሪንተሮች፣ ስድስት ታብሌት ኮምፒውተሮች፣ ሶስት ጀኔሬተሮች እና UPS ድጋፍ ተደርጓል፡፡ የተገዙ ቁሳቁሶችን ለከተማው ገቢዎች ጽ/ቤት እና ለሁለቱም ክፍለ ከተሞች ገቢዎች ጽ/ቤቶች ተሰራጭተው ጥቅም ላይ ውለዋል፡፡

ምስል 4: በኔዘርላንድ ማዘጋጃቤቶች ማህበር (VNG) የተደረጉ የቁሳቁስ ድጋፍ በክፍል

- መረጃዎችን ለመሰብሰብ የሚረዳ መጠይቆችን መሙያ ኮቦ ቱል (Kobo Tool) የማዘጋጀት ስራ ተሰርቷል፡፡

የከተማውን የህጋዊ ባለይዞታዎችን የጣራና ግድግዳ መረጃ መሰብሰቢያ መጠይቆችን በማዘጋጀት ኮቦ ቱል ላይ የመጫን ስራዎች ተሰርዋል። የሚሰበሰቡ መረጃዎችም የሚከተሉትን ያጠቃልላል፡- የህጋዊ ባለይዞታውን ሙሉ ስም፣ አድራሻ፣ የህጋዊ ይዞታው ስፋት፣ የጣራና ግድግዳ ልኬት ስፋት፣ የቦታ ደረጃ እና ቤቱ የተሰራበት ቁስ ጭምር ወዘተ ያካተተ ነው።

በከተማ አስተዳደሩ የተደራጀው መረጃ ሰብሳቢዎች ቡድን የባለይዞታዎችን የጣራና ግድግዳ መረጃዎችን ለመሰብሰብ የሚረዳ መጠይቆችን መሙያ ኮቦ ቱል (Kobo Tool) በማዘጋጀት መረጃዎች በመረጃ ሰብሳቢ ባለሙያዎች እንዲሞሉ እና ወደ ሲቲ ሪቨኤ አፕሊኬሽን (City Revenue application) ሲስተም እንዲልኩ ተደርጓል።

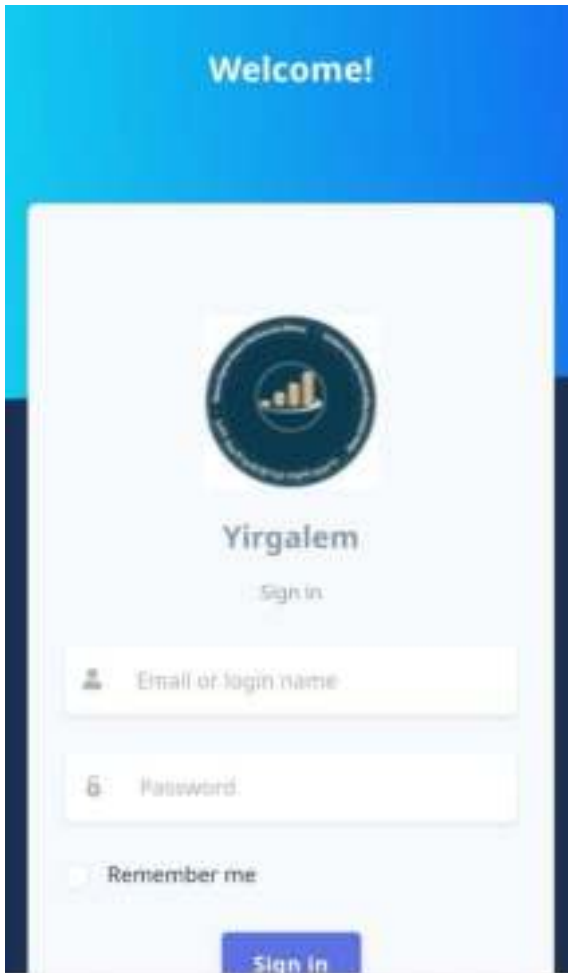
- **የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርዕስ መረጃዎች ማደራጃ ሶፍትዌር (City Revenue Application System) ልማት ተከናውኗል።**

ከተማ አስተዳደሩ ከVNG ጋር በመተባበር በከተማው ውስጥ የሚደረገውን የገቢ ሪፎርም ስራ በአጭር ጊዜና በጥራት ለመስራት ይረዳው ዘንድ የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርዕሶች መረጃ ማደራጃ ሶፍትዌር (City Revenue Application System) እንዲለማ አድርጓል። አፕሊኬሽኑ የሚገኝበት ዌብሳይትም <https://yirgalem.ethcityrev.com> ነው። ሲስተሙ ከለማ በኋላ አልሚው ድርጅት ለ2 ባለሙያዎች የአሰልጣኞች ስልጠና ተሰጠ። የአሰልጣኞች ስልጠና የወሰዱ ባለሙያዎችም ለሚመለከታቸው የከተማ አስተዳደሩ አመራሮችና ባለሙያዎች የሲስተሙን አጠቃቀምና ማፈጸሚያውን ያካተተ ስልጠና እንዲሰጥ በማድረግ ሲስተሙ ስራ ላይ እንዲውል አድርገዋል።

ሲስተሙ ዌብ ቤዝድ ሲስተም ሲሆን የሚከተሉትን አገልግሎቶች ይሰጣል፡-

- የሲስተሙ ተጠቃሚዎችን ይመዘግባል የሚሰሩትን ስራ ይፈቅዳል/ይከለክላል (User Management /creates role and privilege access and revoke)
- የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርዕሶችን መረጃ ይመዘግባል፤
- ቢል ያወጣል (Bill Management)፤
- ግብር የከፈሉና ያልከፈሉ ባለይዞታዎችን መረጃ ያሳያል፤
- ቅጣትን እና ወለድን (penalty and interest) ያሰላል፤

- ምን ያህል ገቢ እንደገባ፣ ምን ያህል እንደቀረ የሚለውን ጠቅላላ የገቢ ሂደትን ያሳያል፤
- ዲጂታል ደረሰኝ ያወጣል፤
- አጠቃላይ ሪፖርት ያወጣል (Generating Reports)

ምስል 5: የለማው ሶፍትዌር የፊት ለፊት ገጽታ

- የከተማው ህጋዊ ይዞታዎች የጣራና ግድግዳ ልኬት ተከናውኗል፡፡

ከተማ አስተዳደሩ ቀደም ሲል በአንድ ቀበሌ 196 ቤቶችን በካዳስተር (legal cadastre) ለመመዝገብ ሞክሯል፡፡ ቤቶቹን በካዳስተር ለመመዝገብ ከፍተኛ ወጪ በማውጣት የተሰራ ሲሆን 196 ቤቶችን ለመመዝገብ ሁለት ወራት እንደፈጀ ለመረዳት ተችሏል፡፡ በዚህ መነሻነት በከተማ አስተዳደሩ ውስጥ አሉ ተብለው የሚገመቱ ወደ 3600 ቤቶችን

በካዳስተር ለመመዝገብ ወደ 3 ዓመት አካባቢ እንደሚፈጅ ግምት ተወስዷል። በዚህ ዓይነት 3 ዓመት ሙሉ ከጣሪያና ግድግዳ ገቢ ማሰባሰብ አይቻልም ወደሚል ድምዳሜ ተደረሰ።

ከዚህ በኋላ ከልኬት ጋር ተያይዞ ያጋጠመውን ችግር እና የቀጣይ አቅጣጫዎችን ለማስቀመጥ ሐዋሳ ላይ የምክክር መድረክ ተካሂዷል። የክልል ሃላፊዎች፣ የክልሉ ከተማ ልማት የፕሬዝዳንቱ አማካሪ፣ የክልል ገቢዎች ቢሮ ሃላፊ፣ በተገኙበት ማስተር ክላስ አውደጥናት ተካሂደ። በአውደጥናቱ ላይ አሰራሩን ለማዘመን ሶፍዌር ሲስተም እንዲለማ ተወስኖ ወደ ተግባር ተገብቷል።

በመሆኑም የፕሮጀክቱ አስተባባሪዎች ሞዛምቢክ እና ጋና አገራት ከተሞቻቸው ላይ ተግባራዊ ያደረጉትን ውጤታማ ተሞክሮ በመቅሰም ይርጋለም ከተማ ላይ ተግባራዊ እንዲደረግ ተወስነ።

የጣራና ግድግዳ መረጃዎችን የሚሰበስቡ ባለሙያዎችን ከማዘጋጃቤት እና ከከንቲባ ጽ/ቤት የማዋቀር ስራ ተሰርቷል። የቡድን አደረጃጀቱን በተመለከተም አምስት ቡድኖች የተዋቀሩ ሲሆን በእያንዳንዱ ሁለት ባለሙያዎች ተመድበዋል። ለመረጃ ሰብሳቢዎቹ መረጃ ከህጋዊ ባለይዞታዎች እንዴት መረጃ መሰብሰብ እንዳለባቸውና ከሰው ጋር ስለሚኖራቸው ተግባቦት (communication) ስልጠና ተሰቷቸዋል። በመሆኑም በከተማው የሚገኙ 8,756 የመኖሪያ፣ የመንግስት እና የሃይማኖት ተቋማት የህጋዊ ቤቶች ጣራና ግድግዳ መረጃዎችን በሀምሳ ሁለት ቀናት ጊዜ ውስጥ ለመሰብሰብ ተችሏል።

• የንብረት ግመታ (Property Valuation) ስራ ተከናወነ

ከተማና መሰረተ ልማት ሚኒስቴር ባስቀመጠው የንብረት ግመታ ማንዋል (Property valuation manual) መሰረት ለከተማ አስተዳደሩ ለዚህ ተግባር ተብሎ የተቀጠረው ባለሙያ በ20 ቀናት ውስጥ ስራውን አጠናቋል። የንብረት ግመታው ከተሰራ በኋላ የሚመለከታቸው የከተማው አስተዳደር ባለድርሻ አካላት በተገኙበት ጥናቱ ቀርቦ ውይይት ተደርጎበታል። ከተማ አስተዳደሩ በ2013 በጀት ዓመት ከጣራና ግድግዳ ብቻ ብር 900,000 የሰበሰበ ሲሆን አሁን በተሰራው የንብረት ግመታ ጥናት መሰረት አሰራሩን ጠብቆ የጣራና ግድግዳ ግብር ስሌት ከተሰራ ከተማ አስተዳደሩ ብር 10 ሚሊዮን መሰብሰብ

እንደሚችል የንብረት ግመታ ጥናቱ አመልክቷል። የንብረት ግመታ ጥናቱ ውይይት ተደርጎበት ለከተማ አስተዳደሩ ካቢኔ አባላት ለውሳኔ ቀርቦ ተፈጻሚ እንዲሆን አቅጣጫ ተቀምጧል። የንብረት ግመታው ተግባራዊ ከመደረጉ በፊት ህብረተሰቡን ማስገንዘብ እንደሚገባ የጋራ መግባባት ተፈጥሮ በየቀበሌው ህዝባዊ ውይይቶች የድርጊት መርሃግብር በማውጣት ከ4,221 ነዋሪዎች ጋር ውይይቶች ተካሂደዋል።

በውይይቱ ወቅት በህብረተሰቡ የጎላ ቅሬታ ያልቀረበ ሲሆን በቀጣይ ለሚከፍሉት ግብር ተገቢውን አገልግሎት እንዲቀርብላቸው እና ሁሉም ህጋዊ ባይዞታዎች በወቅቱ ክፍያ እንዲፈጽሙ አስገዳጅ አሰራር እንዲዘረጋ ሃሳብ አቅርበዋል። ከውይይቶች መጠናቀቅ ማግስት ህብረተሰቡ በአዲሱ ስሌት መሰረት ክፍያ ለመፈጸም ገቢዎች ጽ/ቤት በሰልፍ የመጣበት አጋጣሚ ተፈጥሯል።

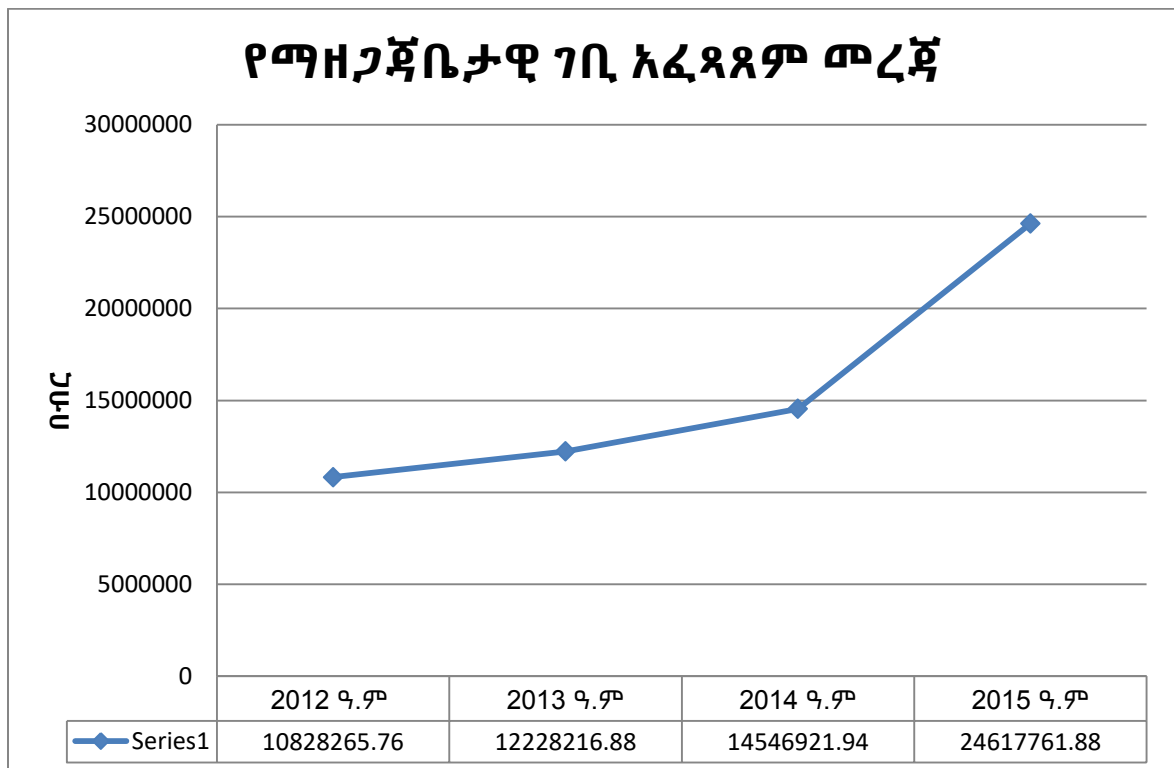
ምስል 6፡ በከተማ የገቢና የፋይናንስ አስተዳደር ስርዓት ዙሪያ በመጣው ለውጥ ላይ ከከተማው አመራር ጋር የተደረገ ውይይት በይርጋዓለም ከተማ ከንቲባ ጽ/ቤት ውስጥ 2015ዓ.ም. መጨረሻ አካባቢ

ምዕራፍ ሶስት፡- የተገኙ ውጤቶች /ተሞክሮዎች/

ይርጋለም ከተማ ያለው ከፍተኛ የሆነ የገቢ እና ፋይናንስ አስተዳደር ስርዓት መሻሻል የሚከተሉትን ውጤቶች አስገኝቷል፡-

- የከተማ አስተዳደሩ የገቢ የመሰብሰብ አቅም አድጓል፡፡

በይርጋለም ከተማ ቀደም ሲል ይሰበሰብ የነበረው የማዘጋጃቤታዊ ገቢ እጅግ ዝቅተኛና የሰራተኛ ወርሃዊ ደመወዝ እንኳን ለመክፈል ችግር የነበረበት ነበር፡፡ ለአብነትም በ2012 በጀት ዓመት ከተማ አስተዳደሩ ከማዘጋጃቤታዊ ገቢ የሰበሰበው 10.8 ሚሊየን ብር ሲሆን ፕሮግራሙ ተግባራዊ መደረግ በጀመረበት 2013 ዓ.ም 12.2 ሚሊየን ብር፤ በ2014 ዓ.ም 14.5 ሚሊየን ብር እና በ2015 ደግሞ 24.6 ሚሊየን ብር መድረስ ችሏል፡፡ በያዝነው 2016 በጀት ዓመት ፕሮጀክቱ ሙሉ በሙሉ ተግባራዊ ሲደረግ ደግሞ ይህ ገቢ ከ28.4 ሚሊየን ብር በላይ እንደሚደርስ ግምት ተወስዷል፡፡ (ለበለጠ መረጃ አባሪ አንድን ይመልከቱ)

- የከተማ አስተዳደሩ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም እና የስራ ቅልጥፍና አድጓል፡፡**

ፕሮጀክቱ በጊዜ ሂደት እና በተለያዩ ምዕራፎች በከተማው ገቢ አሰባሰብና አሰራር ላይ ከፍተኛ ውጤትና መሻሻልን ሊያመጡ የሚችሉ ቴክኖሎጂዎችና የቴክኖሎጂ ውጤቶችን ተግባራዊ በማድረግ አመራሩም ሆነ ሠራተኛው በቴክኖሎጂ አጠቃቀም ረገድ የተሻለ እንዲሆን ከማድረግ በተጨማሪም ስራዎችን በተቀላጠፈ፣ በፍጥነትና ወጪን በቆጠበ ሁኔታ በመጠቀም የተሻለ የሀብት አሰባሰብ ስርዓት እንዲፈጠር በማድረግ የከተማውን እድገት ወደተሻለ አቅጣጫ እንዲመራ ያስቻለ ሲሆን ከተማውም ቴክኖሎጂን የማስተዳደርና የመምራት ከፍተኛ ልምድ አካብቶበታል፡፡ ይህም ከተማው ለራሱ ከመጠቀም አልፎ ለሌሎች ከተሞች በቂ ተሞክሮ ለመስጠት በሚያስችለው ደረጃ ላይ እንዲገኝ አስችሎታል፡፡ ስለሆነም በፕሮጀክቱ የተተገበረውንና የቴክኖሎጂ ውጤትና ያስገኛቸውን ፋይዳዎች እንደሚከተለው በዝርዝር ቀርቧል፡-

- ጥራት ያለው መረጃ በአጭር ጊዜ እንዲሰበሰብ ረድቷል (ከዚህ በፊት በከተማው ያሉ የቤቶችና ህንጻዎች ቁጥር 3,600 ብቻ የነበረው አሁን ላይ በ52 ቀናት በተደረገው ምዝገባ 8,756 ሆኖ ተገኝቷል)፡፡
- መረጃው ከተሰበሰበ በኋላ ቤቶች የተሰሩበትን ቁስ መሰረት ተደርጎ የ8,756 ቤቶች የንብረት ዋጋ ግምት (Property Valuation) በ20 ቀናት ውስጥ ባለሙያ እንዲሰራ አስችሏል፡፡
- የቦታውን ደረጃና የቤቶችን ስሪት ቤቶቹ የተሰሩበትን ቁስ (material) ያሳያል፤
- የውሃ፣ የመብራትና ሌሎች መሰረተ ልማቶች የተሟሉ/ያልተሟሉ መሆኑን ያሳያል፤
- የማዘጋጃቤቱ ጥቅል ገቢ በ2014 በጀት ዓመት ከነበረበት 12 ሚሊዮን ብር በ2015 በጀት ዓመት ወደ 24 ሚሊዮን ብር እንዲጨምር አድርጓል፤ ከማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርዕሶች መካከል የጣሪያና ግድግዳ ገቢን ስንመለከት በ2014 ዓ.ም ከጣሪያና ግድግዳ የተሰበሰበው ገቢ 934,000.00 ብር ሲሆን በ2015 ከጥር እስከ ሰኔ ባሉት 5 ወራት ብቻ 3,226,000.00 ብር ተሰብስቧል፡፡ ይህም ከጣሪያና ግድግዳ የሚገኘውን ገቢ በ345% አሳድጎታል፡፡
- ለህብረተሰቡ ዓመታዊ ክፍያ ቢል እንዲዘጋጅ ረድቷል፡፡ ቀደም ሲል ለህብረተሰቡ ስለ ግብር አከፋፈል በቂ መረጃ አይሰጥም ነበር ነገር ግን ቴክኖሎጂው ተግባራዊ

ከተደረገ በኋላ ከዘፈቀደ አሰራር በመላቀቅ ህብረተሰቡ በወቅቱ ግብር እንዲከፍል ቢል የማሰራጨት ስራዎች ተከናውነዋል፡፡

- ቴክኖሎጂው በሂደት ሁሉንም የማዘጋጃቤታዊ ገቢ ርዕሶች ለማስገባት በሚያስችል ሁኔታ ተዘጋጅቷል፡፡
- ብልሹ አሰራሮችን ቀንሷል፡፡
- አስተማማኝና ደህንነቱ የተጠበቀ የመረጃ ቋት እንዲደራጅ አስችሏል፡፡
- ቀድሞ የነበረ የማኑዋል አሰራርን ወደ ሲስተም የተቀየረ በመሆኑ ከፍተኛ የሆነ የወረቀት ብክነትን አስቀርቷል፡፡
- የህብረተሰቡን እንግልት ለመቀነስና ከገንዘብ ንክኪ ነጻ (cashless) የሆነ አሰራር ለመዘርጋት ታክስ በቴሌ ብር መክፈል እንዲቻል ከንግድ ባንክና ከኢቲዮ ቴሌኮም ጋር የመግባቢያ ስምምነት ሰነድ በመፈራረም እየተሰራ ይገኛል፡፡ በዚህ መሰረት ከቴሌ “1324 “ አጭር የመልእክት መላኪያና መቀበያ ኮድ መውሰድ ተችሏል፡፡
- የመሠረተ ልማት ግንባታ ተስፋፍቷል፡፡

ከተማ አስተዳደሩ ተግባራዊ ባደረገው የገቢና ፋይናንስ ሪፎርም ስራዎች የማዘጋጃቤታዊ ገቢው ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ መምጣቱ በከተማው የተለያዩ የመሰረተ ልማት ዝርጋታዎችን ማከናወን ተችሏል፡፡

ምስል 6: የከተማው የአረንጓዴ ልማት የስራ እንቅስቃሴ በከፊል

ምስል 7: የከተማው ማዘጋጃቤት ለአገልግሎት አሰጣጥ ምቹ የማድረግ ስራዎች በከፊል

ምስል 8: የይርጋለም ከተማ አስተዳደር ሁለገብ የህዝብ መሰብሰቢያ አዳራሽ ግንባታ

- **ለበርካታ ወጣቶች የስራ እድል ተፈጥሯል**

ከተማ አስተዳደሩ ተግባራዊ ባደረገው የገቢና ፋይናንስ ሪፎርም ስራዎች የማዘጋጀታዊ ገቢ እያደገ በመምጣቱ እና ለባለሀብቱ ምቹ ሁኔታዎች በመፈጠራቸው ለወጣቶች በርካታ የስራ እድል መፍጠር ችሏል፡፡

ምስል 9: የይርጋለም ከተማ አስተዳደር የሰራ እድል ፈጠራ ጥረቶች በከፊል

- ተሞክሮው የተሻለ አንጻራዊ የአፈጻጸም ደረጃ አስመዝግቧል፡፡

የይርጋለም ከተማ የስራ እንቅስቃሴ የገቢ እና ፋይናንስ ሪፎርም ስራዎችን ጨምሮ በክልል ደረጃ ከ2013 በጀት ዓመት ጀምሮ የተሻለ የአፈጻጸም ደረጃን በማስመዝገብ ተሸላሚ መሆኑ ተሞክሮው የተሻለ አፈጻጸም በክልል ደረጃ ለማስመዝገብ ማሳያ ይሆናል፡፡

ምስል 10:- በክልል ደረጃ ከ2013 በጀት ዓመት ጀምሮ የእውቅና እና ሽልማት አሰጣጥ በከፊል

ምዕራፍ አራት፡- ትምህርት ሊወሰድባቸው የሚገቡ ጉዳዮች፤ ያጋጠሙ ችግሮችና የተፈቱበት ስልት

4.1. ትምህርት ሊወሰድባቸው የሚገቡ ጉዳዮች

4.1.1.በጥንካሬ የተወሰዱ የመፍትሄ እርምጃዎችና ትምህርቶች

- **ቅንጅታዊ አሰራር ጠንካራ መሆን፡-** የገቢ ስራ የአንድ ተቋም ተግባርና ኃላፊነት ብቻ ሳይሆን የተለያዩ ባለድርሻ አካላት ቅንጅትን የሚጠይቅ ሲሆን የጋራ እቅድ በማዘጋጀትና በጋራ በመገምገም መስራታቸው ውጤታማ አድርጓቸዋል፡፡
- **መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ተሳትፎ፡-** ስራዎችን በመንግስት በጀት ብቻ ከመስራት መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን በመጠቀም ለዘርፉ አመራሮችና ባለሙያዎች የአገር ውስጥና የውጭ ሀገር ልምድ ልውውጦችንና ስልጠናዎችን እንዲሁም የቴክኒክና የቁሳቁስ ድጋፍ እንዲያገኙ በማድረግ ከአመት አመት የከተማው የውስጥ ገቢ እንዲያድግ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ተደርጓል፡፡
- **የአመራሩ ተሳትፎና ቁርጠኝነት፡-** በየደረጃው የሚገኘው አመራር ለዘርፉ ልዩ ትኩረት በመስጠት የገቢ አሰባሰብ ሂደቱ ውጤታማ እንዲሆን አድርጓል፡፡ ቋሚ የአፈጻጸም ግምገማና ክትትል በማድረግ የተሻለ አፈጻጸም እንዲገኝ በማድረግ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ተደርጓል፡፡ አመራሩ ለህግ ማዕቀፍ መሻሻል አይነተኛ ሚና ተጫውቷል፡፡
- **የሲስተም ልማትና ትግበራ፡-** የሲስተም ልማትና ትግበራ፤ የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ መሳሪያዎችን መጠቀም የመረጃ አያያዝን ያሻሽላል፤ ሂደቶችን ያቀላጥፋል እንዲሁም አጠቃላይ አፈፃፀሙን ያሻሽላል፡፡
- **የከተሞች የገቢ እና የፋይናንስ ስርዓት መነሻ ሁኔታ ጥናት መከናወኑ የከተማውን የገቢ አቅም ለመወሰን እና ተጨባጭ ግቦች ለማቀድ እና ውጤታማ የገቢ ማስገኛ ስልቶችን ለማዘጋጀት ይረዳል፡፡**
- **የከተሞችን ገቢ ለማሻሻል የህግ ማዕቀፎችን ተግባራዊ ማድረግና በክልል እና በከተማ ደረጃ ሊሻሻሉ የሚችሉ የማዘጋጀቢያታዊ ታሪኮችን እና መመሪያዎችን ከከተሞች ነባራዊ ሁኔታ አንጻር በመገምገም ማሻሻያዎችን ማድረግ አስፈላጊ መሆኑ፡፡**

- የአቅም ግንባታ ስልጠና፡- ከተሞች የገቢ እና የፋይናንስ ስርዓታቸውን በማሻሻል የገቢ አቅማቸውን ለማሳደግ እንዲያስችላቸው አግባብነት ያላቸውን ስልጠናዎች ለሰራተኞቻቸው ማመቻቸት እና ክህሎትና እውቀታቸውን በማሳደግ ውጤታማ እንዲሆኑ አስፈላጊ መሆኑ፤ ከዚህ በተጨማሪም የከተማውን ህዝብ ግንዛቤ ማሳደግ የገቢ አሰባሰብን ከፍ ለማድረግ ወሳኝ ነው፡፡ በመሬት፣ ጣሪያና ግድግዳ ምዝገባ ላይ ለሚሰማሩ ሠራተኞች በቂ ሥልጠና መስጠት አስፈላጊ መሆኑ፡፡ ይህም ኃላፊነታቸውን በብቃት እንዲወጡ ያስችላቸዋል፡፡
- የከተማውን ገቢ በፍጥነት መሰብሰብ የተረጋጋ የገንዘብ ፍሰት እንዲኖር እና የፋይናንስ ግዴታዎችን ለመወጣት አስፈላጊ መሆኑ፡፡
- በገቢዎች ጽ/ቤት እና ፋይናንስ ጽ/ቤት ትክክለኛ እና ወቅታዊ የገቢ ሪፖርት ማድረግ በፋይናንሺያል መዝገቦች ውስጥ ግልፅነትና ተጠያቂነትን ለማስጠበቅ ይረዳል፡፡
- ህግ በማውጣት እና ከህዝብ ጋር መመካከር የማዘጋጃ ቤት ገቢ አሰባሰብን ለማስፈጸም እና ህጉን በማያከብሩ ግለሰቦች ወይም የንግድ ድርጅቶች ተገቢውን እርምጃ ለመውሰድ ወሳኝ ነው፡፡
- የሊዝ ባለይዞታዎችን በውላቸው መሰረት ገቢ እንዲያስገቡ ተገቢው ክትትል ማድረግ በማይከፍሉት ላይም በውላቸው መሰረት ህጋዊ እርምጃ መውሰድ፡፡
- የሰራተኞችን በቂ የቢሮ ግብአቶች እንዲሟላ ማድረግ ቅልጥፍናቸውን እና ብቃታቸውን ያሻሽላል፡፡
- በየጊዜው የሚደረጉ የውስጥ እና የውጭ ኦዲቶች የፋይናንስ ጉድለቶችን፣ የአሰራር ክፍተቶችን እና መሻሻል ያለባቸውን ጉዳዮች በመለየት ወሳኝ ሚና ይጫወታሉ፡፡ የኦዲት ግኝቶችን በፍጥነት መፍታት እና ተገቢውን የእርምት እርምጃ መውሰድ አስፈላጊ እንደሆነ ትምህርት ተወስዷል፡፡

4.1.2.በድክመት የተገኙ ትምህርቶች

- በገበያ ቦታዎች ከስደተኛ ገበያ ቦታ በስተቀር የቦታ ኪራይ ግብር አከፋፈል መረጃ አለመደራጀቱ፡፡

- ከፍላጎት ቆሻሻ አገልግሎት እና ከቤትና አጥር ግንባታ ፍቃድ የሚሰበሰብ የገቢ ግብር ዝቅተኛ መሆኑ፡፡
- የጣራና ግድግዳ ልኬት መረጃ ሲሰበሰብ ጎን ለጎን ህጋዊ የባለይዞታዎች የመሬት ስፋት ከማህደራቸው ላይ አለመሰብሰቡ ለአፈጻጸም ችግር ፈጥሯል፡፡

4.2. በትግበራ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች

የይርጋለም ከተማ አስተዳደር እጅግ የላቀ የገቢ አሰባሰብ አፈፃፀም የመጣው አልጋ በአልጋ አይደልም፡፡ ይልቁንም በትግበራ ወቅት ያጋጠሙ እጅግ ውስብስብና ፈታኝ የሆኑ ሀገራዊና አካባቢያዊ ችግሮችን በጥበብና በብልሃት በመፍታትና በማለፍ ነው፡፡ በትግበራ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች እንደሚከተለው ውጫዊና ውስጣዊ ተብለው በዝርዝር ተቀምጠዋል፡-

4.2.1. ውጫዊ ችግሮች

- በሀገሪቱ እየተስተዋለ ያለው የፀጥታ ችግር ምንም እንኳን ከተማዋ ካሁን በፊት የፀጥታ ችግር አጋጥሟት ባያውቅም በዙሪያዋ ብሎም በሀገሪቱ ጠቅላላ የተከሰተው የሰላም መደፍረስ ምክንያት የፕሮጀክቱ አስተባባሪዎችና ባለሙያዎች ከአዲስ አበባ ወደ ይርጋለም እንደልብ ተንቀሳቅሶ ስራ ለመስራት አስቸጋሪ ሁኔታዎችን ፈጥሯል፡፡
- የተዘጋጁ መመሪዎችና ሌሎች የህግ ማዕቀፎች በክልሉ ወቅታዊ ክለሳ አለመደረጉ፡፡ (ለምሳሌ የይርጋለም ከተማ ማዘጋጃቤት የንብረትና የአገልግሎት ክፍያዎችን ምጣኔ ተመን መመሪያ (ሰኔ 2008 ዓ.ም))
- የማዘጋጃቤታዊ ግብር የማይከፍሉ ግብር ከፋዮችን እንዲከፍሉ እንደመደበኛው የመንግስት ግብር ከፋዮች በአገር አቀፍ ደረጃ አስገዳጅ ህግ አለመኖሩ፡፡

4.2.2. ውስጣዊ ችግሮች

- የግብዓት ችግሮች፤
- የክህሎት ውስንነት፤
- በጥቂት ሰራዊቶችና አመራሮች የስነ ምግባር ጉድለቶች ተስተውለዋል፤
- የመረጃ አያያዝና አጠቃቀም ስርዓት አለመገንባት፤
- በባለድርሻ አካላት መካከል ቅንጅት አለመኖር፤

- የጣራና ግድግዳ መረጃ በሚሰበሰብበት ወቅት የአፈር ግብር መረጃ ጎን ለጎን አለመሰብሰቡ፤
- የሰራተኞች መለዋወጥ (human resource turnover) ማጋጠሙ፤ ለምሳሌ በሁለት ዓመት ውስጥ ብቻ የከተማው የገቢ ሃላፊዎች 4 ጊዜ መለዋወጣቸው፡፡
- ከክትትል፣ ድጋፍ፣ ግምገማና ግብረመልስ ጋር የተያያዙ ችግሮች፤

4.3. ያጋጠሙ ችግሮች የተፈቱበት አግባብ

የይርጋለም ከተማ አስተዳደር በትግበራ ወቅት ላጋጠሙት ችግሮች መፍትሄ ለማበጀት ሞክሯል፡፡ ይህ ማለት ግን ሁሉም ችግሮች በከተማ አስተዳደሩ አቅም ተፈትተዋል ማለት አይደለም፡፡ ስለዚህ በፕሮጀክቱ አፈጻጸምና ትግበራ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች በከተማ አስተዳደሩ አቅም የተፈቱበት አግባብ እንደሚከተለው በዝርዝር ተብራርቷል፡፡

- ከየብስ ትራንስፖርት ይልቅ የአየር ትራንስፖርት በመጠቀምና ወደ ቦታው በመድረስ ስራዎችን ማከናወን ተችሏል፡፡
- የይርጋለም ከተማ የከተማ መሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ወቅታዊ ክለሳ እንዲደረግለት ከክልሉ ጋር በመነጋገር ተሻሽሏል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ሌሎች መመሪዎችና ሌሎች የህግ ማዕቀፎች እንዲከለሱ ለክልል ቢሮ የማሳወቅ ስራዎች የተከናወኑ ሲሆን ባለው የህግ ማዕቀፍ መሰረት እቅድን መፈጸም ተችሏል፡፡
- የማዘጋጃቤታዊ ግብር አስገዳጅነት ላይ ውስንነት ቢኖርም ለህብረተሰቡ በየመድረኩ ግንዛቤን በመፍጠር ክፍያ እንዲከፍሉ እየተደረገ ይገኛል፡፡
- የግብዓት ችግሮች የተፈቱበት አግባብ፡- አስፈላጊ ግዳቶችን ከኔዘርላንድ የማዘጋጃቤቶች ማህበር ጋር በመተባበር ለማሟላት ጥረት ተደርጓል፡፡
- የክህሎት ችግሮችን የተፈቱበት አግባብ፡- አመራሩና ፈጻሚው ወደ ተግባር ከመግባቱ በፊት ሀገራዊ ፖሊሲዎችንና ስትራቴጂዎችን መሠረት ያደረገ ግልጽና ትክክለኛ ግቦች ያሉት እንዲሁም ነባራዊ ሁኔታዎችንና የአፈፃፀም አቅጣጫን በሚተነትን ሁኔታ የተዘጋጀ አሳታፊና ሊተገበር የሚችል የገቢና ፋይናንስ ስርዓት ሪፎርም ዕቅድ በማቀድ ረገድ ለተግባራዊነቱ ተንቀሳቅሷል፡፡ የተዘጋጀውን ዕቅድ የህዝብ መድረክ በመፍጠር ለማስተዋወቅና የጋራ መግባባት ለመፍጠር ጥረት

ተደርጓል። ከዚህ በተጨማሪም የከተማው አመራሮችና ባለሙያዎች ስልጠናዎችን እንዲያገኙ በማድረግ የክህሎት ጉድለቶቻቸውን ለመፍታት ተችሏል።

- የሲቪል ሰርቪሱን ህግና መመሪያን ባላከበሩ ሰራተኞች ላይ የተለያዩ ቅጣቶችን ማለትም የቃል ማስጠንቀቂያ፣ የፅሁፍ ማስጠንቀቂያና ሌሎች መመሪያው የሚፈቅደውን ቅጣቶች እንደየችግሩ አሳሳቢነት በመጣል ችግሩን ለመቀነስ ተሞክሯል።
- የማዘጋጃቤታዊ የገቢ ርእሶችን መሰረት በማድረግ መረጃ ለማደራጀት ጥቅም ላይ እንዲውል አፕሊኬሽን (City revenue application) በማልማት የመረጃ አደረጃጀት ችግሮች ለመፍታት ጥረት ተደርጓል።
- በባለድርሻ አካላት ቅንጅታዊ አሰራሮች እንዲሻሻሉ ተከታታይ ውይይቶች እና ግምገማዎች ተካሂደዋል።
- ከከተማው ማዘጋጃቤት የአፈር ግብርን መረጃ ለማሰባሰብ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታውን መሰረት በማድረግ ለስድስት ወራት መረጃውን የመልቀም ስራ ተከናውኗል።
- የሰራተኞች መለዋወጥን (human resource turnover) በተመለከተ አዳዲስ ለተመደቡ ባለሙያዎችና አመራሮች ስለ ጉዳዩ በማስረዳት ችግሩን ለመቅረፍ ተችሏል።
- አመራሩና ፈጻሚው ከክትትል፣ ድጋፍ፣ ግምገማና ግብረ-መልስ ጋር የተያያዙ ችግሮችን የፈታበት አግባብ፡- የታቀዱ የገቢ እና ፋይናንስ ሪፎርም ተግባራት በጠንካራ የክትትል፣ ድጋፍ፣ ግምገማና ግብረ-መልስ አግባብ እየተፈተሹ የሄዱበትና ማሻሻያ ማድረግ ያስፈለጋቸው የነበሩ ከሆነም የተወሰዱ የማስተካከያ እርምጃዎችን በተመለከተም በቂ ክትትልና ድጋፍ እንደዚሁም ግብረ መልሶች ሲሰጡ የቆዩና በተግባቡበት አግባብ መፈፀም ያልቻሉትንም በቂ ድጋፎችን በመስጠት መሻሻል ያልታየባቸውን እርምጃ እየተወሰደ የነበረ መሆኑን መግለፅ ይቻላል። የከተማ አስተዳደሩ አመራሮች ሲገመገሙ የገቢ ርዕስን መሰረት ያደረገ ግምገማ እና ግብረ-መልስ ስርዓት ተዘርግቷል።

ማጠቃለያ

ፕሮጀክቱ የተገበራቸው ቴክኖሎጂዎች እና የተዘረጉ የአሰራር ሂደቶች ሳይቆራረጡ ማስቀጠል ዋነኛ ዓላማው ሲሆን በቀጣይ በተተገበሩት ቴክኖሎጂዎች ተሞርኩዞ እና ተጨማሪ ቴክኖሎጂዎችን በማካተት ሀገሪቱ አሁን እየተከተለችው ያለውን ቴክኖሎጂ መር የአሰራር ስርዓት በመተግበር አፈጻጸሙን ወደላቀ ደረጃ በማሸጋገር ከተማ አስተዳደሩ የተሻለ አገልግሎት እንዲሰጥ ለማድረግ የነዋሪዎችን ቅሬታ ሙሉ በሙሉ ለመቅረፍ ይሰራል፡፡

በቀጣይ የተዘጋጀውን ቢል እስከ እያንዳንዱ ነዋሪ የማውረድ ስራዎች እንዲተገበሩ ሲሰተም እንዲበጅለት በእቅድ የተያዘ ሲሆን ማንኛውም ገቢ አዲስ በለማውና በተዘጋጀው አፕሊኬሽን በመረጃ ቋት ውስጥ እንዲመዘገብ በማድረግ ከዚህ በፊት ይፈጠር የነበረውን የስራ አፈጻጸም ቅልጥፍና ችግር ለመቅረፍ በቁርጠኝነት ለመስራት ታቅዷል፡፡

ስለሆነም ሌሎች መሰል ከተሞች የይርጋለም ከተማ ተግባራዊ ባደረጋቸው አሰራሮችና በተጠቀማቸው ቴክኖሎጂዎች ዙሪያ ተሞክሮ በመቅሰም የከተማቸውን የገቢ እና የፋይናንስ አስተዳደር ስርዓታቸውን ማሻሻል የሚችሉበትን ዕድል መጠቀም ይኖርባቸዋል፡፡

ማጣቀሻዎች

1. የይርጋለም ከተማ አስተዳደር ሶሺዮ-ኢኮኖሚ ጥናት፣ 2014 ዓ.ም ይርጋለም፤
2. የይርጋለም ከተማ የከተማ መሬት ይዞታ ማረጋገጥና ምዝገባ የአገልግሎት ክፍያዎች ተመን ለመወሰን የወጣ መመሪያ (ይርጋለም፣ 2015 ዓ.ም)
3. የይርጋለም ከተማ አስተዳደር የ2013፣ 2014፣ 2015 የማዘጋጃታዊ ገቢ ዕቅድ አፈጻጸም ሪፖርቶች፤ (ይርጋለም)፤
4. የይርጋለም ከተማ አስተዳደር የ2016 በጀት ዓመት የገቢ ጽ/ቤት እቅድ፤ (ይርጋለም፣ 2016 ዓ.ም)
5. የህዝብ ውይይቶች፣ የግምገማ መድረኮች፣ የእውቅና አሰጣጥ እና የመስክ ምልከታ ፎቶ ግራፎች፤

አባሪ አንድ

ከ2012-2015 ዓ.ም የይርጋለም ከተማ የማዘጋጃቤታዊ ገቢ አፈጻጸም ሂደት፤

ተ.ቁ	የገቢ ርዕስ	የ2012 ዕቅድ	ክንውን	አፈጻጸም በ%	2013 ዕቅድ	ክንውን	አፈጻጸም በ%	2014 ዕቅድ	ክንውን	አፈጻጸም በ%	2015 ዕቅድ	ክንውን	አፈጻጸም በ%
1	የከተማ ቤት ገቢ	1,497,420.18	797,210.66	53	1,097,420.18	722,455.38	66	1,723,210.00	934,793.24	54	2,568,775	3,226,395.55	126
2	አሹራ	1,166,403	561,872.00	48	1,066,403	688,398.00	65	100,000.00	77,500.00	78	0		0
3	የከተማ ቦታ ክራይ	2,850,000	2,274,567.52	80	3,150,000	4,599,516.45	146	4,800,000.00	3,514,985.54	73	6,200,968	5,054,123.44	82
4	የመኖሪያ ቤቶች ክራይ	1,000,417	574,420.35	57	1,000,417	643,194.14	64	1,200,000.00	682,668.08	57	1,500,417	824,284.28	55
5	ከንግድ ቤቶች ክራይ	240,217	15,474.00	6	240,217	8,772.00	4	240,217.00	36,405.00	15	540,775	206,174	38
6	የበርንዳ ክራይ	46,000	-	0	46,000	-	0	46,000.00	12,530.00	27	46,000	99,595	217
7	ከመደብ ክራይ	211,840	154,006.06	73	211,840	187,797.30	89	211,840.00	267,512.96	126	411,840	938,316.69	228
8	ከመሬት ሊዝ	4,264,994	4,885,033.38	115	4,000,000	3,936,127.68	98	50,000.00	2,125.00	4	12,500,000	9,586,204.60	77
9	ከቤትና አጥር ግንባታ ፍቃድ	244,988	22,110.00	9	244,988	49,150.00	20	6,900,000.00	6,479,622.38	94	300,000	122,887	41
10	ከደንብ መተላለፍ	317,700	437,969.79	138	317,700	281,346.94	89	244,988.00	50,095.00	20	500,000	1,247,787.14	250
11	ለሎች ክፍያዎች	605,737	221,912.37	37	576,328	142,032.83	25	317,700.00	604,394.40	190	0	0	0
12	ከመሃንዲስ አገልግሎት	134,693	43,530.44	32	134,693	39,799.55	30	87,755.00	9,900.00	11	134,693	56,782	42
13	የዲዛይን ዋጋ ጥናት/ የሰነድ ሽያጭ	167,256	189,405.00	113	201,356	302,430.00	150	134,693.00	34,223.04	25	336,284	197,150	59
14	የመንገድ አገልግሎት	63,411	15,400.00	24	63,411	7,418.00	12	250,000.00	294,455.00	118	63,411	58,332	92
15	ከፍሳሽ ቆሻሻ አገልግሎት	10,000	14,250.00	143	10,000	6,330.00	63	63,411.00	2,100.00	3	0	0	0
16	ቫይታል ስታቲስቲክስ/ የልደት፣ጋብቻ/	54,495	22,434.44	41	54,495	25,850.95	47	10,000.00	67,130.68	671	10,000	126,728.69	1267
17	የመሬት ይዞታ	111,992	63,047.40	56	111,992	31,350.00	28	850,000.00	896,476.00	105	111,992	94,079.98	84
18	እዳና እገዳ ምዝገባ/ስረዛ	185,600	99,121.00	53	185,600	103,854.00	56	111,992.00	76,058.42	68	185,600	187,189.49	101

ተ.ቁ.	የገቢ ርዕስ	የ2012 ዕቅድ	ከንፁን	አፈጻጸም በ%	2013 ዕቅድ	ከንፁን	አፈጻጸም በ%	2014 ዕቅድ	ከንፁን	አፈጻጸም በ%	2015 ዕቅድ	ከንፁን	አፈጻጸም በ%
19	የቁራ እርድ አገልግሎት	607,202	430,331.00	71	400,000	436,905.14	109	185,600.00	86,872.00		500,000	487,583.02	98
20	ከሚለጠፍ ከሚንጠለጠል/ከሚተክል ታፔላ	21,735	5,250.00	24	21,735	15,488.52	71	500,000.00	415,230.20	83	21,735	20,791	96
21	ከሌሎች እቃዎችና አገልግሎቶች	13,800	920.35	7	0	0		0.00	0	0	0	0	0
22	የቤት ስም ዝውውር			0	0	0	0%	0	0	0	936285	2083356	223
	ድምር	13,815,900	10,828,265.76	78.00	13,148,395	12,228,216.88	93%	18,049,141.00	14,546,921.94	81	26,868,775	24,617,761.88	92